

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 46.

V Mariboru, dne 14. novembra 1901.

Tečaj XXXV.

Slovensko vseučilišče.

Več kot kedaj poprej se govori te dni o ustanovitvi slovenskega vseučilišča v Ljubljani. Zahvaliti se moramo za to italijanskim dijakom. Na vseučilišču v Inomostu je bil letos nastavljen profesor, ki je začel čitati svoja predavanja v italijanskem jeziku. To pa je razkačilo nemško-narodne dijake in z razgrajanjem so zabranili profesorju nadaljna predavanja. Italijanski dijaki pa so rekli: Če nam na nemškem vseučilišču ni dovoljeno poslušati predavanj v materinem jeziku, pa nam dajte lastno italijansko vseučilišče v Trstu. In italijanski dijaki v Inomostu, v Gradcu in na Dunaju z izgrediv in razgrajanjem še zdaj ponavljajo to zahtevo. Cela zadeva je prišla tudi v državno zbornico. Italijanski poslanci so vprašali naučnega ministra radi dogodkov v Inomostu. Naučni minister Hartel pa jim je odgovoril, da bo vlada skrbela za to, da se italijanskim dijakom omogoči učenje v materinem jeziku. S tem je Lahom obljubljeno laško vseučilišče.

Ta obljuba pa je morala najhujše v z nemiriti vse Jugoslovane. Jugoslovani nimajo nobenega vseučilišča, niti obljuba se jim ne stori, čeprav so že večkrat stavili svoje zahteve. Jugoslovani štejejo nad dva milijona duš, Italijani na jugu komaj 310.580 duš. Italijani imajo komaj 300 vseučiliščnikov, Jugoslovani okoli 1000. In vendar vlada prezira zahtevo Jugoslovancev po lastnem vseučilišču, Italijanom pa dela obljube.

Najprej so dali izraz svojemu ogorčenju jugoslovanski vseučiliščniki na Du-

naju in v Gradcu. Nad 1000 slovanskih dijakov, med njimi blizu 800 Jugoslovancev, se je zbralo v avli dunajskega vseučilišča, da glasno zahtevajo jugoslovansko vseučilišče v Ljubljani. Nemci so jih vsled tega napadli. V odgovor nemški surovosti so slovanski dijaki zapeli »Hej Slovani!«, »U boj!«, »Lepa naša domovina«. Z velikim navdušenjem se je vsprejel sklep za vseučilišče v Ljubljani. Prišlo je potem do pretepov med slovanskimi in nemškimi dijaki. A slovanski dijaki se niso ustrašili, ampak ponosno korakali po dunajskih ulicah, pojoč slovanske pesmi. Tudi v Gradcu so imeli jugoslovanski dijaki veličasten shod za vseučilišče v Ljubljani.

V državnem zboru pa so naši jugoslovanski poslanci storili odločen korak za jugoslovansko vseučilišče v Ljubljani.

V tem važnem trenutku ne sme tudi narod sam zamuditi svoje dolžnosti. Morda še ni bilo ugodnejšega trenutka kot sedaj, da Jugoslovani zahtevajo lastno vseučilišče. Naj nas zgodovina ne dolži, da se nismo znali o pravem času potegniti za svoje najvišje prosvetne potrebe. Kakor en glas se naj razlega sedaj po slovanskem jugu zahteva po vseučilišču v Ljubljani. Vsako društvo, bodisi politično ali nepolitično, naj odpošlje zahtevo po vseučilišču. Istotako občinski in okrajni zastopi. Nobeno zborovanje se ne sme vršiti, na katerem bi se ne zahtevalo tudi slovenskega vseučilišča. Naprej, zastava Slave!

Trgovina z žitom na obroke.

Poljedelci in manjši mlinarji se že dolgo vrsto let pritožujejo o trgovini z žitom na obroke, ki se vrši na žitnih borzah. Na teh borzah narekujejo kupovalci, ki o stroških pri pridelovanju nimajo nobenega pojma, ceno kmetiskim pridelkom. Na Nemškem se je kupčija z žitom na obroke že postavno prepovedala. A določbe nemškega postavodajstva o tej trgovini so precej nejasne in nedolžne, tako da prepoved poljedelcem ni mnogo koristila. V avstrijskem državnem zboru letos kmetiski poslanci odločno zahtevajo prepoved trgovine z žitom na obroke, seveda samo takozvane blanko-trgovine, pri kateri ni treba nikdar oddati žita kupovalcu, ampak kupovalec in prodajalec si samo plačata razloček v cenah. V poljedeljskem odseku se je že izdelalo poročilo proti taki trgovini. Poročilo je izdelal naš štajerski poslanec dr. M. Ploj. Sploh so slovenski poslanci v tem odseku nastopali kot veščaki in prijatelji kmeta. Poslanec iz slov. središča g. Povše je v ostrih besedah zahteval od ministra, da se hitro odpravi blanko-trgovina.

Poročilo poljedeljskega odseka zahteva pred vsem to-le: 1. Da se prepove trgovina s poljskimi pridelki na obroke. 2. Da se prekličejo določbe člena 357. trgovinskega zakonika, ker bi se v smislu tega člena še vedno mogla vršiti trgovina potom diferenčnih pogodb. 3. Določiti se mora tudi kazen za one, ki opuste resnično napoved. 4. Trgovina na borzi s pridelki se mora podrediti poljedeljskemu in trgovinskemu ministerstvu

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

X.

Potem je vstal in šel iz kapelice in bolnice, da bi šel k odvetniku. V časnikih, ki so ležali na njegovi mizi, je našel povelje, da ga zaprejo. Da bi ga birci prijeli, tega ni hotel, zato se je prostovoljno pokazal.

«Kdo me počasti z obiskom?» nagovori ga odvetnik, ki nikakor ni slutil, da je duhovnik isti, ki ga zasledujejo.

«Jaz sem bolniški duhovnik Paul Karner», odgovoril je prislec s privzdignjeno glavo. «Oh», prišlo je zategnjeno iz uradnikovih ust. «Vi pridete se sami zatožit tatvine pri pokojnem bankirju Viljemu Belliniju?»

«Ne gospod odvetnik!» odgovoril je duhovnik, «jaz nisem tat!»

«Zakaj pa potem pridete k meni?» praša začuden uradnik.

«Ravnokar sem bral vaše povelje proti meni; zato sem se prostovoljno udal preiskavi.» — «Ravnokar ste brali povelje? Saj je bilo že pred več dnevi izdano. Ali vi ste bili na potovanju. Ravno vaše potovanje je

potrdilo sumnjo. Mi bote povedali vzrok in namen vašega potovanja?»

«Ne», odgovori duhovnik odločno. «Ne? Če tega ne storite, le še pomnožite sumnjive napore!» — «Ne morem drugače!»

«Morebiti mi bote raje odgovorili, če vam stvar natančneje razložim. Sin pokojnega bankirja je neposredno pred njegovo smrtjo in vašim prihodom 20.000 dolarjev zaklenil v pisalnico, in Patrik Bellini je pripravljen s prisego potrditi, da razun vas od tistega trenutka ni bil pri umirajočem nikdo, in da nikdo ni mogel zvedeti o denarju. Rečite torej, ni mogel sum ravno vas zadeti?»

Pri tem dokazovanju je kmalu duhovnik obledel; ali odgovoril je z lastno mu trdo odločnostjo: «Gospod odvetnik, jaz nisem tat!»

«Jaz nisem tat, pravite; hočete reči, da je denar po poštenu poti prišel v vaše roke?» Duhovnik je tiščal ustnice skupaj, kakor bi hotel obvarovati, da ne bi mu proti volji ušla kaka beseda. «Z molčanjem si stanje le še shujšate in mene prisilite, da vso postavno strogost nad vami spolnim.»

Gospod Karner ni nič odvrnil; odvetnik je trdo pogledal, ne da bi mogel duhovnika k čemu pregovoriti. «Torej toliko priznate, da ste dobili denar?» «Jaz nisem tat», odgovoril je duhovnik in moral si je prizadeti

nekaj, da je besedo dovolj močno in odločno odgovoril.

«Priznati moram, težko mi je, vas katoliškega duhovnika, takega hudodelstva tožiti. Pomislite vendar, da ni le vaša čast, ampak tudi veljava vašega častitega stanu v nevarnosti. Dajte mi vendar pomoček, če ste nedolžni, da pridem resnici do dna.»

«Jaz vas le prosim, jaz sem nedolžen, končajte preiskavo, ker vam ne morem ničesar povedati», rekel je duhovnik, ki je spoznal, da za njega ni rešitve, razun ako bi Bog naravnost čudež hotel storiti.

«Torej ne morem drugega storiti ko dolžnost; s trdovratnim molčanjem me silite k temu.» Nato pozvoni z električnim zvoncem in zapove vstopivšemu uradniku v uniformo oblečenemu: «Spravite tega moža v preiskavni zapor!»

XI.

Drugi dan se je razširjala novica po veri sovražnih časnikih, da je katoliški duhovnik, z imenom Pavel Karner zaradi tatvine zaprt. To vam je bila vesela novica za sovražnike vere; z očitanjem in psolvkami so se spravili na cerkev in njene služabnike. Posebno vbolega vjetnika so razvpili za svetohlinskega malopridneža, ki najsvetejše skrivnosti svoje vere skruni in v to rabi, da svoje hudodelske

borznega komisarja imenuje poljedelsko ministerstvo. 5. Kmetijske zbornice ali društva morajo dobiti več upliva pri borznih poslih. 6. Komisijska trgovina s poljedelskimi pridelki se mora preosnovati. 7. Potrebna je preosnova razsodišč. 8. Poljedelci morajo dobiti svoje zastopnike v vodstvu na borzi.

Naši poslanci naj le vstrajajo v boju za kmetijske koristi. Naj izvedejo tudi svojo grožnjo, da ne bodo glasovali za proračun, ako poljedelsko ministerstvo ne ugotovi njihovih zahtevam.

Državni zbor.

Slovensko vseučilišče.

Vsled nemirov, ki so nastali v Inomestu med nemškimi in laškimi visokošolci, so laški državni poslanci vložili interpelacijo na naučnega ministra, ali namerava vlada ustanoviti vseučilišče za avstrijske Lahe? Minister dr. Hartel je odgovoril, da bo vlada storila, kar je treba v tem obziru. — Iz teh besedi so jugoslovanski državni poslanci spoznali, da vlada res namerava za avstrijske Lahe ustanoviti vseučilišče in so se zbrali pretečeni četrtek 7. novembra k skupni seji, da se posvetujejo o koraku, ki se naj stori, da dobimo tudi mi Slovenci prepotrebno vseučilišče.

Ker v petek, soboto in ponedeljek ni bilo seje, se je mogel dotični nujni predlog vložiti še le v seji 12. novembra. Podpisani so najprej načelniki vseh jugoslovanskih klubov v tem-le redu: dr. Šušteršič (slovanski centum), dr. Ferjančič (jugoslovanski napredni klub), dr. Ivčević (načelnik jugoslovanskega kluba) in vsi ostali jugoslovanski poslanci. Čehi in Poljaki tega predloga niso sicer podpisali; a ni dvoma, da bodo pri tem boju podpirali Jugoslovane.

Predlogi poslanca Žičkarja.

1. Za občino Zabukovje pri Sevnici, ki je bila v letih 1898, 1899 in 1900 po toči poškodovana in je letos po preplavljenju Sevnice veliko trpela; mnogo rodovitnih travnikov in njiv je že razdrila;

2. Za posestnike v katastralnih občinah Metenvrh in Ledina v občini Sevnica radi poškodb vsled potoka Sevnice, ki izpodkopava obrežja in odnaša rodovitno zemljo;

3. Za posestnike v katastralni občini Brezovo in v občini Blanka, katerim izpodkopava Sava obrežje in trga travnike in njive;

4. Za slovenjegraški okraj, kateri vsled preplavljanja Mislinje, Janine in drugih po-

nakane izvrši. Ubogega duhovnika so zvali z duhovniško suknjo zakritega, zastaranega potepuha in slepo obrekujejo časniki, ki so zahtevali vso strogost postavno zoper njega. Trumoma so prihajale novine s podobnimi članki v palačo sodnikovo.

Premišljeno je bral in majal glavo. Je-li resnično vjetnik se kazal hudodelnika? Se ni kazalo na njegovem obličju, da si je svest nedolžnosti? Toda zakaj je tako trdovratno molčal?

Sodnik ni bil katolišk, in zato mu seve tudi ni prišlo na misel, da so usta duhovnega gospoda iz dolžnosti tudi zaprta in odločno molčijo; ni vedel, a vsaj mislil ni na to, da bi hotel katoliški duhovnik, dasiravno bi bil slab človek in grešnik, raje tudi desetkrat najsrampotnejšo smrt pretrpeti, ko le navidezno raniti pečat, katerega mu je pritisnil na jezik zakrament sv. pokore. Tako je pošiljal časnike z onimi članki v jetnikovo celico, da bi ga pregovoril, naj bi s kakoršnokoli besedo ta grozni sum pokrili in ga odvalili. Uradnik ni slutil, da je na tak način pravo duševno mučenje ubogemu duhovniku nakladal. Temu se je srce krčilo, ko se je spominjal sramote, s katero so njega in njegovo mater, sv. cerkev, obsipali. »Gospod, pomagaj mi!«, ječal je z vso gorečnostjo svoje duše, »da to sramoto ustrajno prenašam po Tvoji volji.«

tokov trpi silno škodo. Stroški za popravo strug so proračunjeni nad 200.000 K.

Poslanec Žičkar je vložil v seji dne 7. novembra t. l. predlog v varstvo domačega vinarstva. Znanе so namreč sleparije, katere uganjajo nekateri nepošteni vinski trgovci, ki kupujejo lahka vina na Ogrskem in drugod ter jih prodajajo pod drugim imenom, n. pr. Zavrčan-Haložan, Turški vrh-Ljutomeržan itd. Vsled tega trpijo domači vinogradniki veliko škodo, ker svojih izbornih vin sploh prodati ne morejo in ker njihova izvrstna kapljica prihaja na slabo ime, če se drugo ničvredno vino pod njihovim imenom prodaja. Goljufano pa je tudi občinstvo, katero za drag denar slabo vino kupuje. Predlog zahteva, da se ima zakonito zavarovati vsako vino, t. j., da se ne sme prodajati tuje vino kot domač pridelok.

Vsi ti nujni predlogi so se sprejeli v seji 7. novembra.

Mariborska gimnazija.

Poslanec Robič je s tovariši vložil interpelacijo, zakaj vlada ne skrbi za vsporednice na slovenskih paralelkah mariborske gimnazije, katere so prenapolnjene že leta in leta.

Za diurniste

je izdelal proračunski odsek postavo, vsled katere se jim plača znatno boljše. Predlog odseka se je zbornici že predložil.

Dispozicijski fond.

Vlada dobiva razun navadnih zneskov, katere potrebuje za razne znane državne potrebe, tudi še po 200.000 za razne tajne namene. Če državni zbor vladi dovoli tak znesek, se zgodi to v znamenje, da njej zupa. Zgodilo se je pa že tudi, da se ta dispozicijski fond vladi včasih ni dovolil. Proračunski odsek se bavi ravno te dni s to točko. Liberalne nemške stranke zahtevajo, da mora vlada opustiti nekatere slovenske srednje šole, med njimi tudi celjsko spodnjo gimnazijo, sicer ne glasujejo za ta znesek. Ker tudi Čehi vladi nasprotujejo, je prav lahko mogoče, da se vladi ne bo dovolila ta svota. Sploh je pa zdaj malo upanja več, da bi se državni proračun za leto 1902 rešil v letošnjem letu. Čuje se že, da bo vlada zahtevala od državnega zbora, naj njej dovoli pobirati davke v tej visokosti, kakor l. 1901, tudi prve tri mesece bodočega leta.

Volitve za deželni zbor v Galiciji.

Pred nekaterimi meseci so se vršile volitve za deželni zbor v Galiciji. Pri teh vo-

litvah so zgubili Rusini mnogo poslancev; na mesto njih so bili izvoljeni Poljaki. Rusinski poslanci, njim na čelu Romanščuk, so vložili nujni predlog, v katerem zahtevajo, naj izvoli državni zbor posebno komisijo, katera bi se imela podati v Galicijo in tam preiskovati, kakšne krivice so se pri teh volitvah godile Rusinom. Srdito je napadal v svojem govoru imenovani poslanec vlado in Poljake, odgovarjal je Poljak Abrahamovič. Strastno kakor vselej je govoril proti poljskemu plemstvu, proti gališki duhovščini, proti poljskim agentom in proti uradnikom socijalni demokrat Dascinsky. (Ta razprava se v tem trenutku, ko se piše poročilo, še ni končala.)

Proti redovnikom.

Proti redovnikom, ki so izgnani iz Francoskega, se bo vršila obravnava v sredo. Zopet se bo mlatila prazna slama; predlog o kmetijskih zadrugah pa, ki je že teden dni na dnevnem redu in druge važne stvari, pa zaostajajo. Če 20 poslancev vloži kak nujni predlog, se mora takoj po opravljenem redu obravnavati o njem. Izmed 425 poslancev jih toraj zadostuje 20, da ustavijo delo v državnem zboru.

Politični ogled.

Varstvo domačemu vinu! Zadnji »Slov. Gospodar« z dne 7. novembra 1901 pripoveduje o zborovanju pri Sv. Križu tik Slatine, da se je izrekla želja, naj zahtevajo slovenski državni poslanci varstvo domačemu vinu. Na to odgovarjamo, da je poslanec Žičkar v seji 7. novembra t. l., toraj isti dan, ko se je »Slov. Gospodar« tiskal, izročil v zbornici predlog, v katerim zahteva, naj vlada takoj predloži zbornici zakon, v katerem se prepove sleparija, kakoršno vganjajo zdaj nepošteni vinski trgovci, da ptuje vino prodajajo kot domače, toraj: kot Ljutomeržana, Haložana itd. med tem, ko prodano vino ni bilo nikdar v Ljutomeru ali v Haložah. V predlogu, ki ga priobčimo v prihodnji številki, se povdarja velika škoda, katero trpijo pošteni vinogradniki vsled te sleparije. Predlog se izroči vinorej-skemu odseku državnega zbora in ni dvoma, da se tudi sprejme.

Skupna seja jugoslovanskih poslancev v državnem zboru. Ker je vlada avstrijskim Lahom obljubila vseučilišče, so se precej potem, ko je naučni minister 7. novembra t. l. izrekel to obljubo, zbrali državni poslanci vseh strank izmed Slovencev,

mogel v tem trenutku zatožbo nestorjeno storiti, gotovo bi bil to storil; zakaj čutil je dobro, tega pogleda polnega globoke žalosti in bridkega gorja ne bi mogel svoje življenje ne pozabiti. Pregrozna bi mu bila zavest, da je nedolžnika in še celo duhovnika, ki je bil očetu na zadnjo pomoč, spravil na tožilno klop.

Od tega trenutka si je želel Patrik, da bi kak slučaj nedolžnost zatoženčeve pokazal. Ali do takega ni prišlo. Kajti vestni duhovnik je ravnal pri uredovanju pokojnikove zadeve s toliko natančno previdnostjo, da nikdo ni mogel niti slutiti, kako se je stvar dogodila. Tiste tri osebe pa, ki bi bile zatožbo duhovnikovo lahko zjediniše s srečnim prevratom v domačih denarnih zadevah, pač niso slutile, da je bil kak duhovnik pri njih. Vrh tega niso o tožbi še ničesar zvedele; kajti ravno tisti čas so jih nesli morski valovi na zeleni evropski otok, ki je bil njih domačija. Pavel Karner je z boleznim zadovoljstvom si priznaval, da mu je njegova vestnost odprla vrata v ječo.

XII.

Zaslišanje prič je bilo končano, in Patrik, katerega se je neki nerazumljivi nemir polotil, je s trepetom in strahom poslušal kratki tožni govor sodnikov, ki se je najbolj

Dan sodnijske preiskave je zasvetil. Vnemirjajoče novice po časnikih so se cele tedne natančneje bavile s tatvino katoliškega duhovnika Pavla Karnerja, in zato je bila na dan preiskave sobana prenapolnjena. Vsi imenitnejši časniki zedinjenih držav so poslali poročevalce, da bi svojim radovednim bralcem natančna poročila o celej preiskavi prinesli.

Tožba se je glasila zaradi ukradenih 20.000 dolarjev; kriv da je katoliški bolniški duhovnik Pavel Karner, okolščine da večajo hudodelstvo. Na vsa vprašanja predsednikova odgovarjal je zatoženec vedno znova: »Gospod predsednik, jaz nisem tat!«

Za priče sta prišla oba sinova pokojnega bankirja, Henrik in Patrik, usmiljena sestra, zdravnik dr. Vorld in strežnik, ki je Karnerja spremljal k umirajočemu bankirju. Najtehtnejše je bilo pričevanje Patrika Bellinija. Ta je pripovedoval bližnje okolščine pri smrti očetovi in je ob koncu izrekel gotovo prepričanje, da ni mogel nikdo razun duhovnika denarja odnesti. Na vprašanje predsednikovo, ima li zatoženec kaj odgovoriti, odvrnil je ta, ko je Patrika nepopisljivo žalostno pogledal: »Gospod predsednik, jaz nisem tat!«

Nepopisljivo bolesten pogled jetnikov na Patrika zadel je tega globoko v srce. Da je